

מגילת העצמאות

הנימוקים לזכותו של העם היהודי על הארץ הם:

- זכות היסטורית – זכות העם היהודי לחזור לתקומה בארצו לאחר 2000 שנות גלות. לנו יש קשר עתיק רוחני ופיזי לארץ המובטחת.
- זכות משפטית בינלאומית – הצהרת בלפור ב-1917 והחלטת האו"ם בכ"ט בנובמבר 1947 שניהיה אומה שוות זכויות בתוך משפחת העמים.
- זכות נרכשת – היהודים השתתפו ב-2 מלחמות העולם ולחמו עם שאר האומות כנגד אויבי השלום העולמי, הם שילמו מחיר דמים ולכן מגיעה להם מדינה.
- זכות מוסרית – הזכות לתבוע חיי כבוד וחרות, יש הטוענים שאם ליהודים הייתה מדינה השואה לא הייתה מתרחשת. אם לא ניתן לנו לחיות בארצות אחרות בכבוד ובחירות יש לנו זכות לחלקת קרקע שבה יתייחסו אלינו בצורה שווה ומכבדת.
- זכות טבעית להגדרה עצמית – זכותו הטבעית של העם היהודי להיות כמו כל עם שעומד ברשות עצמו במדינתו הריבונית.

זכויות אלה מבטאות את הלגיטימציה של הקמת המדינה כמדינת לאום יהודית.

- במילים עם ישראל הכוונה היא לכל העם כולל התפוצות לעומת למדינת ישראל שאלו היהודים שחיים בארץ.
- עלייה יהודית – מי שמגיע לארץ בכוחות עצמו ומרצונו החופשי, בניגוד לקיבוץ גלויות ששולחים שליחי סוכנות שיביאו לארץ יהודים באופן מאורגן.

מהי המחויבות של מדינת ישראל למיעוטים על פי המגילה?

- (1) התחייבות לרמת חיים ואיכות חיים (פיתוח הארץ לכל תושביה)
- (2) שוויון ללא אפליה (תקיים שוויון זכויות)
- (3) התחייבות לשמירה על זכויות קבוצה לשמור על ייחודה (תבטיח חופש דת...)
- (4) התחייבות לשמור על אזרחות מלאה ושווה (על יסוד האזרחות)

מה חסר במגילה?

- (1) גבולות המדינה: לפני ההכרזה האו"ם החליט על חלוקת הארץ ל-2 מדינות, הערבים דחו את ההצעה ונקטו באמצעים למנוע זאת. בתקופת ההכרזה פרצה מלחמה והגבולות לא היו ברורים.
- (2) ירושלים כבירת ישראל: בשל היות ירושלים קדושה לשלושת הדתות לא רצו לעורר חילוקי דעות בנושא עם הערבים.
- (3) המושג אלוהים: הוחלט על "בצור ישראל" שעבור הדתיים זהו שמו של ה' ועבור החילוניים מבטא את חוזק המדינה.

חשיבותה של מגילת העצמות:

- o הזכות הלגיטימית של העם היהודי להקים מדינה בארץ ישראל והכרה בזכות זו ע"י גורמים בינלאומיים.
- o ראיית ישראל כמדינתם של היהודים בחיים בארץ, היהודים החיים בתפוצות והמיעוטים בארץ.
- o הכרזה על הקמת המדינה ומוסדותיה כמדינה ריבונית וכמדינת לאום יהודית.
- o אופייה של המדינה יהיה יהודי דמוקרטי.

2 יסודות שהניחה מגילת העצמאות למשטר:

- א. ישראל היא מדינה יהודית ומדינת העם היהודי.
- ב. ישראל היא מדינה שמדגישה שערכי השוויון והחרות לכל אזרחיה הם הערכים המרכזיים.

המגילה מצהירה על ה"אני מאמין" של המדינה: מדינה ששואפת לקיבוץ גלויות וחשובה ליהודי כל העולם ובעלת ערכים ועקרונות שלטון דמוקרטיים.

לאום ומדינת לאום

4 תנאים למדינה ריבונית:

- **טריטוריה** – שטח מוגדר ע"י גבולות וכולל את האדמה, המים והאוויר הטריטוריאליים.
- **אוכלוסיה** – אזרחים ותושבים שאינם אזרחים.
- **שלטון** – גוף ששולט על ידי מוסדות על השטח ועל התושבים, יש לו סמכות לחוקק, לבצע, לאכוף ולשפוט.
- **ריבונות** – המדינה חופשית להחליט כיצד לנהל את ענייניה, היא איננה כפופה להוראות ממדינה אחרת, היא מחוקקת חוקים, מגנה על האוכלוסיה, פועלת באופן חופשי כלפי חוץ ושומרת על עצמאותה.

קבוצה אתנית

קבוצה שלכל חבריה יסודות משותפים, שאינם פרי בחירה כמו מוצא, שפה, תרבות, היסטוריה וכו'.
היא איננה שואפת להגדרה עצמית.

לאום

קבוצה חברתית בעלת זהות משותפת, השדואפת להגדרה עצמית במסגרת של מדינה ריבונית בטריטוריה.

לכל חברה יש יסודות משותפים חלקם פרי בחירה (אדיאולוגיה או ערכים) וחלקם לא פרי בחירה (מוצא, דת).

לאומיות אתנית

כאשר לאומים מתגבשים סביב יסודות שאינם פרי בחירה יותר מאשר שהם כן פרי בחירה.

לאומיות פוליטית

כאשר לאומים מתגבשים סביב יסודות שהם כן פרי בחירה יותר מאשר שהם אינם פרי בחירה.

מדינת לאום

מדינה המדגישה יסודות אתנים בלאומיות.

המדינה מזוהה עם קבוצה אתנית אחת או יותר ומהווה את לאום המדינה. (דוגמא: ישראל)

מדינת כלל אזרחיה

מדינה דמוקרטית בעלת זיקה ללאומיות פוליטית.

המדינה מזוהה עם כלל אזרחיה ולא עם קבוצה מסוימת.

במדינה זאת לאומיות=אזרחות (דוגמא: ארה"ב)

מדינת כלל אזרחיה (מתבססת על לאומיות פוליטית)	מדינת לאום (מתבססת על לאומיות אתנית)			
	רוב לאומית	דו לאומית	רוב לאומי ומיעוט	הומוגנית
מזוהה עם כלל האזרחים במדינה. * ארה"ב	שייכות למספר רב של עמים. * שווייץ: שווייצרים דוברי איטלקית, צרפתית, גרמנית ורומנש.	שייכות לשני לאומים שונים: * בלגיה: עם וולוני דובר צרפתית ועם פלמי דובר הולנדית.	מדינה הכוללת רוב לאומי אחד וקבוצה מיעוט או כמה. * איטליה: רוב לאומי איטלקי ומיעוט אוסטרי * קנדה: רוב לאומי קנדי- אנגלי מיעוט קנדי-צרפתי * ישראל: רוב יהודי מיעוט ערבי, דרוזי.	כוללת עם אחד או שהמיעוט הלאומי בה מאוד קטן ומבוטל מבחינה מספרית * פורטוגל * יפן

מאפייני מדינת ישראל כמדינה יהודית

סמלים

- דגל: צבעיו כצבע הטלית וכצבעי בגדי הכהן הגדול ביום הכיפורים בבית המקדש. מגן דודו הוא סמל שמזוהה עם היהודים.
 - המנון "התקווה": נכתב ע"י נפתלי הרצאימברג והמנגינה נלקחה משיר עם רומני. במקור השיר נקרא תקוותנו וכלל 9 בתים והיה המנון התנועה הציונית. ההמנון מבטא רצון וכמיהה של העם היהודי להיות עם חופשי בארצו.
 - המנונה: סמל המדינה. זוהי מנורת בית המקדש, 7 קנים כפי שחקוקה בשער טיטוס ברומא (זכר לתבוסת היהודים לרומאים). לראשונה מוזכרת בתנ"ך ככלי המשכן שעבר במסעות במדבר לאחר חורבן בית שני הונקהלו חשיבות סמלית רבה למנונה.
- מדי פעם יש הטוענים לשינוי הסמלים מיהודים לבעלי משמעות עבור כלל האזרחים, כי לא כולם יכולים להזדהות איתם.

חקיקה

הכנסת מחוקקת חוקים שמבטאים היבטים שונים של חוקים שונים

- יש חוקים המבטאים אופי של הדת היהודית.
- יש חוקים שמבטאים מדינת ישראל כמדינת העם היהודי- ביטוי ללאום יהודי.
- יש חוקים שיש בהם ביטוי לתרבות ולמורשת יהודית.

דמוקרטיה

הגדרות שונות המציגות גישות שונות לגבי איך צריך להראות הממשל:

- האם יש להקפיד רק על שלטון הרוב ובחירות?
- האם יש לקדש הגשמה עצמית של הפרט ולעשות הכל כדי להבטיח זאת?

- האם יש לדאוג לקידום השוויון בחברה?

ישנם 2 גישות חברתיות כלכליות לדמוקרטיה אשר כל אחת מהן מדגישה ערך אחר ליברלי = חירות- מימוש עצמי של הפרט
סוציאל דמוקרטי- שיוויון- יחס שווה של המדינה.
לעיתים טובת היחיד מתנגשת עם טובת הכלל. (פוגעים בחירותי בכדי לעזור לאחרים)

הגישה הליברלית

בגישה זו הערך העליון הוא החירות ומותר לפגוע בשיוויון כדי לשמור עליו.
השלטון מתערב מעט מאוד בחיי האזרחים.
מטרת גישה זו היא מימוש עצמי והיא מאמינה ששיפור מצבו של היחיד ישפר את מצב המדינה.
תומכת בתחרות חופשית, שוק חופשי ויזמה פרטית.

הגישה הסוציאל-דמוקרטית

בגישה זו הערך העליון הוא השיוויון החברתי-כלכלי ומותר לפגוע בחירות כדי לשמור על ערך זה.
השלטון מתערב הרבה בחיי האזרחים ודואג להם.
מטרת גישה זו היא צמצום הפערים החברתיים-כלכלים לשם מניעת אדישות פוליטית.

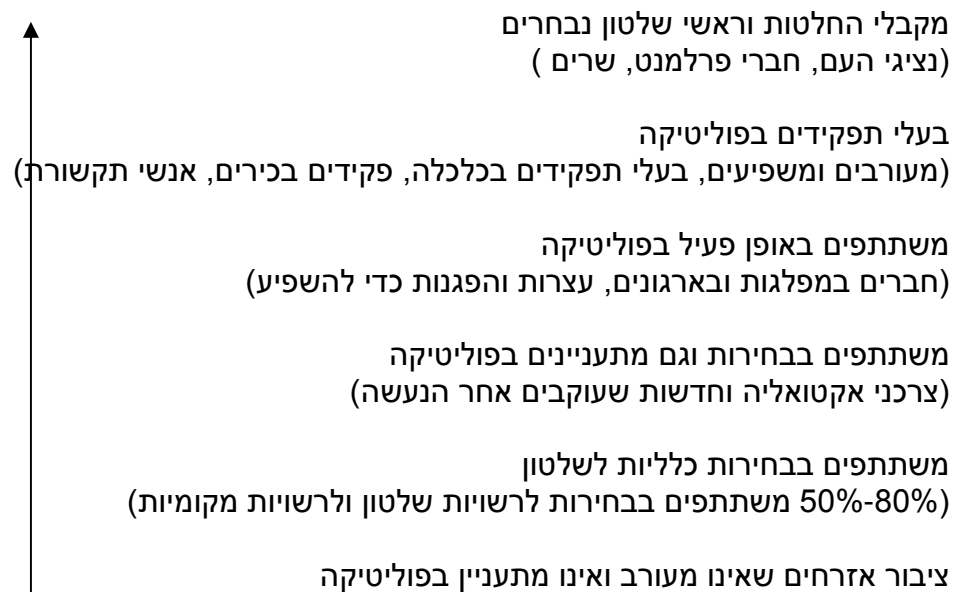
עקרון שלטון עם

- עקרון מרכזי והכרחי לקיום משטר דמוקרטי אך אינו מספיק,
מקורו מהאמנה החברתית והוא מבטא את ריבונות העם, כלומר, העם הוא השליט במדינה ומקור הסמכות.
קיום שלטון העם נעשה בדמוקרטיה עקיפה משמע, העם בוחר נציגים ונותן להם לעשות את הבחירות הקשות (בניגוד לדמוקרטיה ישירה שעל כל בעיה כל העם מחליט).
הסיבות להנהגת דמוקרטיה עקיפה הם:
- במדינות מודרניות יש המון אזרחים, וטכנית לא ניתן לאפשר להם להתכנס ולנהל מדינה
 - לאזרחים אין את הידע הנחוץ לצורך קבלת החלטות
 - אין לאזרחים את המיומנות המקצועית וההכשרה להתמודד עם ניהול מדינה מודרנית.
 - רוב האזרחים אינם מכירים את המערכת הפוליטית ואינם מעורבים בה.

דמוקרטיה ישירה	דמוקרטיה עקיפה
האזרחים נוטלים חלק בקבלת ההחלטות, באישורים ומילוי תפקידים ציבוריים.	העם איננו משתתף ישירות בשלטון אלא מחליט מי יהיו נציגיו בשלטון, האזרחים

נותנים "ייפוי כוח" לנציגים	
יתרון: יעילות	יתרון: ביטוי מדויק לרצון העם.
חסרון: לא תמיד מייצגים את הבוחרים לעיתים זה אינטרסים.	חסרון: איננה אפשרית בחיים המודרניים, ואוכלוסייה גדולה.
אמצעי: בחירות	אמצעי: משאל עם

השתתפות האזרחים בפוליטיקה היא במבנה פירמידה (עמוד 103)

ככל שעולים בפירמידה: המעורבות גדלה.
ומס' האזרחים שמשתתפים השתתפות פעילה יורד
קבוצה מצומצמת היא בעלת עוצמה פוליטית
יש גם את אלה שאינם מתעניינים כלל

שלוש צורות ממשל לפי עקרון שלטון העם:

- ממשל פרלמנטרי: העם בוחר את נציגיו לפרלמנט שהוא הרשות המחוקקת. מהפרלמנט נברחת הממשלה שהיא הרשות המבצעת. בישראל נציגי הממשל נבחרים אחת לארבע שנים. הממשלה צומחת מהכנסת, וראש הממשלה הוא בדרך"כ מנהיג המפלגה המנצחת. הממשלה חייבת את אמון הרשות המחוקקת והיא אחראית בפניה. תפקיד הנשיא הוא ייצוגי וסמלי. **בעצם זה שהעם בוחר נציגיו לפרלמנט- מתקיים עקרון שלטון העם.**
- ממשל נשיאותי: העם בוחר נשיא בבחירות וזה עומד בראש המדינה, וכן נציגים לקונגרס. הנשיא ממנה שרים לאחר אישור הסנאט, ויש לו סמכויות רבות. בקונגרס 2 בתים: בית הנבחרים- בו לכל מדינה יש ייצוג פרופורציונלי לאוכלוסייתה וסנאט: בו לכל מדינה 2 נציגים. לקונגרס סמכויות להגבלת כוח הנשיא. (ארה"ב) **זה שהעם בוחר גם לנשיאות וגם לקונגרס – מתקיים עקרון שלטון העם**
- ממשל מעורב: בין שני הדגמים, בצרפת בפרלמנט מורכב מאסיפה לאומית ומהסאנט. בצרפת העם בוחר נשיא בבחירות ישירות וגם במקביל נציגים לפרלמנט. הנשיא ראש המדינה הוא בעל סמכויות ביצועיות ואחראי על ענייני החוץ, ראש הממשלה נבחר על ידי הפרלמנט ואחראי על ענייני פנים. **העם בוחר גם נשיא וגם נציגים לפרלמנט- עקרון שלטון העם**

משאל עם:

נגד	בעד
הבעת אי-אמון בנבחרים והחלשת סמכות מנציגי העם. (בחרנו בכם אך זו החלטה חשובה ואנחנו נכריע)	הממשלה נותנת לעם זכות להכריע- דבר המעיד שהיא סומכת על העם
ניסוח השאלות יכול להשפיע על התוצאה	ההנהגה יכולה לדעת על סדר היום ולפעול טוב יותר למען מי שבחר בה. (אישור למימוש המדיניות)
יש בו הכרעה בין כן ולא ולעיתים הבעיה	האזרח מגבש דיעה ומחליט בעצמו. לעם יש

יכולת השפעה ישירה וזכות להכריע	מורכבת יותר.
יעיל כשיש הכנה מוקדמת והשאלה היא עקרונית.	לעיתים נעשה בו שימוש לרעה
	פתח לניצול של דמגוגים (=מנהיג בעל כריזמה ומלהים את ההמון

נימוקים נגד משאל עם בישראל:

- החרפה בקונפליקט בין:
 - רוב חילוני למיעוט דתי (בנושאי דת)
 - רוב יהודי למיעוט ערבי.
 - בין אשכנזים ממעמד גבוה לספרדים ממעמד נמוך.
- החברה ההטרוגנית שלנו דורשת פשרות ולא החלטות חד משמעיות.
- עמדה של ציבור בנושא מסובך כמו מיהו יהודי היא מורכבת ולמענה לשאלה זו בסגנון כן/לא יש פירושים שונים

עקרון זכויות האדם והאזרח

לכל אדם יש זכויות טבעיות שמוענקות לו ללא קשר לתכונותיו או להשתייכותו, זכויות האדם הן טבעיות/יסוד/בסיסיות המדינה צריכה ומחויבת לשמור על זכויות אלה ותפקידה הוא גדול.

- 1) מוטלת עליה החובה להימנע מלפגוע ללא הצדקה בזכויות האדם.
- 2) מחויבת המדינה לנקוט באמצעים שונים על מנת להגן על זכויות האדם.

לעיתים מתנגשות הזכויות וצריך להגן על האדם תוך פגיעה מינימאלית בזכויות. הכרזה על הזכויות התקבלה באו"ם בשנת 1948.

זכויות טבעיות-

שמקורן בערך כבוד האדם אינן ניתנות ע"י השלטון, לכן אין הוא יכול לקחתן הן של אדם מאדם היותו אדם, קימות 6 זכויות:

הזכות לחיים ובטחון (שלמות הגוף):

הזכות הבסיסית ביותר- הזכות של כל אדם לחיות, ולהיות מוגן מפני כל פגיעה ולא לחיות בפחד. המדינה צריכה להגן על זכות זאת ע"י חוקים וע"י ארגונים כמו משטרה וצבא. המדינה מגינה על אזרחיה.

הזכות לחירות:

הזכות לחירות היא הזכות של כל אדם שהוא יצור אוטונומי ובעל תבונה לעשות ולפעול כראות עיניו ולשלט בחייו, לעשות לו בחירות ולהיות אחראי על בחירות אלה. הזכות מוגבלת כאשר:

אדם רוצה לפגוע בזכויות הזולת- משתמש בחירות שלו לפגוע במישהו אחר. יש להגבילו. אדם רוצה לפגוע בחברה- למשל בסדר הציבורי, בשלום הציבור, בביטחון המדינה, בערכים מקובלים בחברה.

אדם רוצה לפגוע בעצמו. (אם יש לו נטיות אובדניות- לאשפזו)

ממנה נגזרות הרבה חירויות ספציפיות-

חירות המחשבה והדעה- החופש לחשוב ולגבש לידיעה בכל עניין ובכל נושא. זו אמונה פנימית

ואין לה ביטוי במעשה או בפעולה.

חירות המצפון - לאדם דיעות משלו וגיבש לו ערכים דתיים, חילוניים, אישיים, חברתיים. הוא יכול לפעול לפי ערכים אלה שמאמין בהם וזכותו לסרב לעשות את מה שנוגד את צו מצפנו.

חופש הביטוי וחירות המידע - רק כאשר אדם מבטא את עצמו הוא יכול להגיע למימוש עצמי. יכול

לבטא אמונות, דיעות, רצונות והעדפות בשיחה, בתקשורת, בפירסום,

באמנות וכו'.

במישור הפרטי - זכות האדם לבטא את עצמו
במישור החברתי - זכות האדם לדרוש מידע על רשויות השלטון (זה

גם

מהווה איזושהי ביקורת על השלטון)
חופש התאגדות - לאדם חירות להתאסף ולהתארגן בקבוצה. למשל, מפלגה, חברים לארגון מסוים.

בצורה זאת יגיע להישגים שקשה לו להגיע כשאינו בקבוצה.
יכול להתאגד למען מטרה מסוימת.

חופש דת - החופש להאמין באיזו דת שאדם רוצה (בעזרת פולחן, מנהגים ותפילות) או לא להאמין בשום דת.

חירות התנועה - החירות לנוע בחופשיות ממקום למקום וגם לצאת ולהיכנס למדינה. יוגבל כאשר נפגע באחר.

חופש העיסוק - החופש של כל אחד לבחור במה ירצה לעסוק לפי רצונו. אסור למנוע מאדם לעסוק

לפרנסתו במקצוע שירצה. יש מקצועות שדורשים הכשרה מסוימת.
ישנה הגבלה כאשר העיסוק פוגע בביטחון או זכויות אנשים כמו סחר בסמים,

סחר בנשים

הזכות לקניין:

הזכות לרכוש, להחזיק ברכוש שצבר אדם או קיבל או הרוויח ולהיות בעליו.
אסור לפגוע ברכושו ולגזול אותו ממנו.
הקניין מתחלק ל-2:

א. קניין חומרי - כסף, בית, רכב קרקע.

ב. קניין רוחני - המצאות, ספר, פטנט, תוכנות, מחקרים - כל מה שקשור לזכויות יוצרים.

הזכות לשוויון:

בני אדם נולדו שווים בערכם ובזכויותיהם.

יש להתייחס אליהם באופן שווה ללא הבדל דת, גזע, לאום, שפה, השקפה...
זכות זאת באה לידי ביטוי בחקיקה ובשוויון בפני החוק: תוכן החוק שוויוני לכולם (כולם צריכים לכבד את החוק) ואכיפת החוק שוויונית (ליישם העונש על כולם).

לעיתים יש לסגת מעט מהזכות לשוויון ולתת יחס שונה לאנשים שונים.

א. **הבחנה** - האנשים שונים ביכולות ובכישורים שלהם ולפעמים צריך להבחין במאפיינים והצרכים המיוחדים שלהם.

החוק מתייחס אליהם שונה כשיש לכך סיבה מוצדקת וכשהשונות רלבנטית ומתאימה לנושא.
למשל: הקלות בבחינות לליקוי למידה, כדי לאפשר להם תנאים שווים בהבחנות. השונות שלהם מצדיקה התייחסות שונה

תקציבים להסעות ילדים נכים לביה"ס.

ב. **אפלייה פסולה** – אסור להתייחס לאנשים דומים בתכונותיהם ובצרכים שלהם מסיבה לא מוצדקת.

אם השונות שלהם איננה רלבנטית לנושא הנדון – אסור להפלותם. למשל, לא לקבל אדם לעבודה כי הוא הומוסקסואל.

ג. **העדפה מתקנת** – מדיניות שנוקטות בה מדינות כדי לשפר מצב של קבוצות מקופחות במדינה. **כדי** לתקן עוול/עיוות היסטורי שנגרם לקבוצות אלה. המטרה: לצמצם הפער שקיים בין הקבוצה המקופחות לשאר כדי שבעתיד יהיה שוויון.

+ להחליש סטריאוטיפים שיש על המקופחים.
עושים זאת זמנית עד שהמצב ישתפר או יפסיקו עם הסטריאוטיפים.
למשל, שריון מקומות לנשים בכנסת – פעם הן הופלו
שריון מקומות באוניברסיטה לסטודנטים מעיירות פיתוח ושכבות מצוקה.
הויכוח: ככה זה יבטיח השוויון --- הנחותים פחות רוצים להתאמץ

הזכות להליך הוגן

הגנה על זכויות אדם מפגיעה לא מוצדקת בעת העמדתו לדין.
אם יפגעו בו אז רק לפי כללים ומגבלות בחוק.
למשל:
א. אין לערוך חיפוש בביתו של אדם ללא צו שופט.
ב. מעצרו של אדם מוגבל ל-24 שעות. אח"כ להביאו לפני שופט.
ג. אין להעניש אדם במאסר/בקנס ללא משפט.
ד. מהשלב הראשוני של החקירה זכותו של אדם לדעת במה הוא מואשם כדי שיוכל לא להפיל את עצמו.
ה. זכאי לייצוג משפטי ואם אין לו כסף יממנו לו עו"ד.
ו. הזכות למשפט פומבי (ככה יש ביקורת מהציבור)
ז שהמשפט יתנה עם שופטים בלתי תלויים.
ח. זכותו של אדם להתלונן על עוולות שעשו לו ע"י אדם אחר או רשויות שלטון.

הזכות לכבוד:

בבסיסה- כל אדם זכאי ליחס של כבוד, ולא להיות נתון ליחס משפיל ומעליב, שלא יפגעו בדימוי העצמי שלו ובכבוד העצמי. קשה למדוד פגיעה ועלבון כזה כי זה סובייקטיבי, אישי.
כוללת:
הזכות לשם טוב – זכותו של כל אדם ששמו לא יוכפש ולא ייפגע ללא סיבה.
אם יצר לעצמו דימוי חיובי ומישהו מכפישו ופוגע בשמו ובמוניטין שלו.

הזכות לפרטיות – זכותו של כל אדם לחיים ללא חשיפה והתערבות בחייו.
למשל: אסור לחטט בחפציו של אחר, לפלוש לביתו, לגעת בגופו.

מול זכויות אלו עומדות "זכות הציבור לדעת" – חופש הביטוי והמידע. הפגיעה בפרטיות תהיה כאשר יפורסם מידע שהוא לא רלוונטי. הפגיעה בשם הטוב תהיה כמובן כשיפורסמו שקרים.

חובות האדם כאדם

על מנת שכל אדם יממש את זכויותיו עליו להכיר בזכות האחר לממש את זכויותיו.
אסור לו לפגוע בזולת בחייו, חירותו וכבודו.
עליו לגלות סובלנות גם אם הוא שומע דעות מנוגדות.

כאשר אדם נוכח בפגיעה בזכויות האחר חובה עליו לפעול נגד.

זכויות האזרח-

לכל אדם זכויות טבעיות כאזרח במדינה יש לו גם זכויות כאזרח שניתנות ע"י המדינה" הזכות לבחור ולהיבחר.
חופש ההתארגנות.
הזכות למתנוח ביקורת על השלטון.

כל מדינה דמוקרטית חייבת להכיר בזכויות האזרח ולהעניקן לכולם ללא הבדלים.

אסור למדינה לשלול אותן!!!

זכויות האדם ואזרח אינן מוחלטות ולעיתים מתנגשות ומוגבלות אחת בשנייה בעת ההתנגשות מבקשים איזון כדי להבטיח שכל זכות תיפגע כמה שפחות.

חובות האדם כאזרח-

חובה לציית לחוק ולאפשר חיי חברה והתפתחות.
האזרח חייב לממש את זכותו להשתתף בחיים הפוליטיים.
להתריע על עוול שנגרם לפרט או לקבוצה.
לבקר רשויות שלטון שחורגות מסמכותן או נוהגות לא לפי החוק.
לשלם מיסים.
לשרת בצבא.

זכויות חברתיות-

המדינה מעניקה שירותים שהיא מחויבת להעניק בחינוך, בריאות, רווחה ועוד.
✚ זכויות אלה ניתנות לשינוי או לביטול לפי מדיניות השלטון.
✚ זכויות אזרח ניתנות לאזרח ע"י המדינה.
✚ זכויות חברתיות מוענקות ע"י המדינה לפי מדיניותה.

המדינה מחויבת למינימום:

- שאנשים לא יהיו זרקים ברחובות.
- שלא יהיו זקוקים ללחם.
- חינוך יסודי חינם לכל אזרח.
- לדאוג לרפואה מונעת בסיסית.
- תנאי רווחה מינימאלית.

המדינה יכולה לדאוג בשני אמצעים:

- # מתן קצבאות לנזקקים.
- # סיוע לנזקקים בתחומים שונים.

הזכות לקיום בכבוד

הזכות של אדם לתנאי מחיה מנימאלים שיאפשרו לו להתקיים ולחיות באופן סביר ולא בתנאים משפילים ונעדרי כבוד אנושי.
לכל אזרח יש זכות שהמדינה תספק לו רשת בטחון סוציאלית. התפיסה בשנים האחרונות היא שזה עניין שהוא זכות של האזרח כמו זכויות אחרות שצריך להגן עליהן.

הזכות לרמת חיים

הזכות לחיות ברמה סבירה ואנושית, ניתן להבטיחה ע"י תמיכה ממשלתית וקצבאות.

הזכות לדיוור

זכות לקורת גג ולמגורים נאותים, ניתן להבטיחה ע"י דיוור ציבורי לחסרי בית, מענק לדיוור, משכנתא וכו'.

הזכות לטיפול רפואי

הזכות לחיות בגוף בריא ושלם, אין זו הזכות לחיים ולשלמות הגוף אלא לספק שירותים לשמירה על הבריאות ע"י ביטוח בריאות ממלכתי, שניתן גם למי שאין באפשרותו לשלם על שרות זה.

זכויות עובדים ותנאי העסקה

הזכות לעבודה והיא כוללת קביעת שכר מינימום, הגבלת שעות עבודה, תנאי עבודה סבירים ושכר שווה לעבודה שווה.

הזכות לחינוך

לקבל השכלה לרכישת ידע ומיומנויות כדי שיהפכו לאזרחים עצמאים, המדינה קובעת את גיל המינימום והמקסימום לחינוך.

הענקת זכויות חברתיות תלויה במדיניות החברתית כלכלית של המדינה ולפי הגישה שלה.

זכויות מיעוט

קיימים 2 סוגי קבוצות: **האחד** שהגורם המאחד הוא פוליטי וחברי הקבוצה מזדהים עם קו אידיאולוגי מסויים (מפלגות) **והשני** קבוצות מיעוט אתני תרבותי, דתים או לאומיים. למיעוט יש מרכיב ייחודי שמבדיל אותם מאוכלוסית הרוב (שפה, תרבות, דת, מוצא, מורשת). המיעוט רוצה לשמר את זהותו הייחודית. זכויות מיעוט הן זכויות של קבוצות שרוצות לשמור על זהותן הייחודית ששונה מזהות רוב האוכלוסיה. כיבוד זכויות מיעוט הוא עקרון דמוקרטי- אם לא יכובדו הזכויות תפגע חרותם לחיות לפי השקפת עולמם ויפגע השוויון כלפיהם.

זכויות הקבוצה מוענקות לאדם רק מתוקף היותו חלק מקבוצה, ונועדו לעזור לשמור על הזהות הייחודית של הקבוצה, הן מוענקות ע"י השלטון עפ"י השקפת עולם ואינטרסים, לא כל מדינה מכירה בזכויות קבוצה

- **הגישה הליברלית הקיצונית**- איננה מכירה בזכויות של מיעוטים, לפיה יש לדכא פלורליזם תרבותי, לשוני ואתני. המדינה לפי גישה זו מוכירה בזכויות מיעוטים כפרטים בלבד ומחייבת להגן על זכויות אדם ואזרח שלהם.
- **גישה ליברלית מתונה**- איננה מכירה בזכויות של קבוצות מיעוט, שוללת התערבות המדינה למען פלורליזם אתני, מכירה רק בזכויות אדם ואזרח של הפרט, לעומת הקיצונית- איננה כופה על המיעוט להטמע בתרבות השלטת, מיעוט שרוצה לשמור על

ייחודו יעשה זאת ע"י מועדונים, אגודות וכו'. אך מתקציב פרטי של המיעוט ולא מכספי המדינה

- **גישה המכירה בזכויות מיעוט** – מכירה בזכויות אדם ואזרח של הפרטים וגם בזכות המיעוט ועל אי רצונו להתבולל. המדינה מעניקה את הזכויות בחוקים או בחוקה ואף מעניקה אמצעים וכספי ציבור על מנת שהמיעוט ישמר את זהותו.

זכויות קבוצה:

- זכות למערכת חינוך אוטונומית בלשון או שפה של הקבוצה.
- הכרה בשפת המיעוט כשפה רשמית.
- זכות לייצוג ברשויות השלטון.
- זכות לחופש פולחן.

המדינה יכולה גם לתת למיעוט שלטון עצמי במקום בו הם מהווים רוב (מתרכזים באיזור ג"ג אחד).
לשלטון עצמי טריטוריאלי כזה 2 שיטות:

פדרליזם

המדינה מחולקת למחוזות
לכל מחוז פרלמנט, ממשלה, מערכת שיפוט וחלוקת סמכויות בין הרשויות שלו לרשויות המדינה.
* שווייץ: מחולקת לקנטונים ובכל אחד דוברים שפה אחרת למרות שכולם שווייצרים.

אוטונומיה –

שלטון עצמי פנימי הניתן רק לאזורים מסוימים ולאוכלוסיות מסוימות.
* חבל הבאסקים וקטלוניה בספרד.... וולס בבריטניה

אוטונומיה טריטוריאלית:

ממשל עצמי לקבוצת מיעוט שמתרכזת באזור ג"ג מסוים במדינה והיא מהווה רוב באותו האזור.
כוללת ממשל, פרלמנט ומערכת שיפוטית ואינה כוללת סמכויות ביחסי חוץ ובטחון.
* בריטניה מעניקה לסקוטים אוטונומיה טריטוריאלית
* איטליה מעניקה לדרום טירול- אוסטרים דוברי גרמנית

אוטונומיה קהילתית/אישית:

ניתנת ומתאפשרת כשמיעוט מפוזר במדינה.
* בין 2 מלח' עולם בליטא – למיעוט גרמני ולמיעוט יהודי החי בה העניקה אוטונומיה

התנגשויות ואיזונים בין זכויות:

- זכויות האדם אינן מוחלטות ולעיתים מתנגשות בינן לבין עצמם ב3 קטגוריות מרכזיות:
- יכולה להיות התנגשות בין זכויות לבין עצמן.
 - יכולה להיות התנגשות בין זכויות למטרות ויעדים של המדינה.
 - יכולה להיות התנגשות בין זכויות לבין ערך הבטחון במדינה.

לשם פתרון במצבים אלה יש להעמיד זכות אחת מול השניה ולשקול מה לעשות. צריך כמה שניתן להמעיט בפגיעה. כאשר פונים לבג"צ עליו לקחת בחשבון את החשיבות של כל ערך וזכות, את מידת הפגיעה ועוצמתה בכל ערך וזכות ואת מידת הוודאות הקרובה של הפגיעה, בג"צ משתדל כמה שפחות לפגוע ושהנזק יהיה הכי פחות חמור, במהלך השנים יצר בג"צ פסקי דין שהפכו למגילת זכויות שיפוטיות שעליו הוא מתבסס.

עקרון הגבלת השלטון

נועד להגביל את העוצמה המרוכזת בידי השלטון ולמנוע ממנו לפעול בדרך של עריצות ופגיעה בזכויות אדם ואזרח.

יש סכנה שהשלטון יעשה שימוש בכוח שלו לטובת יחידות וקבוצות שיש לו זיקה אליהם, או שיעשה בהם שימוש לטובתו ולא לטובת המדינה
4 סוגי השליטה של הממשלה:

- **שליטה על משאבים כלכליים:** הממשלה שולטת על משאבים במדינה. תקציב המדינה נמצא בידיה, במדינות דמוקרטיות חברתיות הממשלה מעורבת בחינוך, רווחה, דיור וקליטת עלייה ומכאן עצומתה.
- **שליטה על משאבים אנושיים:** במשרדי הממשלה מועסקים אנשים בתחומי ידע שונים, הם מקצוענים בתחום- דבר המקנה להם כוח ועוצמה מול רשויות אחרות.
- **שליטה על מקורות המידע:** בידי הממשלה מקורות מידע בתחומי פנים, חוץ ובטחון והיא עצמה מהווה מקור מידע לאחרים. מידע=כוח
- **שליטה על מנגנוני אכיפה:** לממשלה מנגנוני אכיפה המהווים מקור כוח (משטרה, צבא) קיים חשש שהעוצמה תגרום לרשות המבצעת לנצל זאת לרעה ותפגע בדמוקרטיה לכן יש להגביל אותה ע"י האמצעים הבאים:
 - הפרדת רשויות השלטון
 - בחירות וחילופי שלטון
 - מערכת משפט ומנגנוני פיקוח וביקורת בלתי תלויים.
 - חוקה.

הפרדת רשויות

נועדה להגביל את כוח השלטון ולמנוע ריכוזיות יתר בידי שליט אחד. יתרונותיה הם:

- o פיזור מוקדי כוח שלטוניים
- o הבטחת בלימה ואיזון בין הרשויות
- o הבטחת חירות האזרח מול עריצות שלטונית
- o הבטחת תפקוד יעיל של השלטון כולו.

ברוב המדינות הדמו' קיימת הפרדת רשויות אך באופן שונה, לכל רשות יש תחום התמחות אך על כל אחת מוטל תפקיד וגם סמכויות מתחומים של רשויות אחרות לו ההפרדה הייתה מחולטת כל רשות הייתה עושה רק מה שבתחומה ולא היה שיתוף פעולה הדדי.

בישראל:

הכנסת- הרשות שקובעת חוקים ויכולה לשנותם, מבטיחה את קיום הממשלה ע"י הצבעת אמון/אי אמון ויש לה עליונות פורמלית על האחרות.
הממשלה- קובעת מדיניות ואחראית לביצוע חוקי הכנסת והחלטות הממשלה.
השופטת- מכריע בסכסוכים בין תושבים לבין עצמם, תושבים לרשויות השלטון, ובין רשויות השלטון לבין עצמן. בתהליך ההכרעה כשיש חסר בחוק היא יוצרת חקיקה שיפוטית.

עירוב סמכויות

סמכות חקיקה

הכנסת מחוקקת חוקים, אך הממשלה יוזמת הצעות חוק לשם קידום מטרותיה ויישום מדיניותה. הממשלה מחוקקת חקיקת משנה.
גם השופטת עורכת חקיקה שיפוטית כאשר יש נושא שאין חוק מפורש.
בית המשפט יוצר מגילת זכויות שיפוטיות ונותן לה מעמד מיוחד.
אין בזאת ביטול או מניעת חקיקת חוק.

סמכות ביצוע

גם לשופטת סמכויות מנהליות ביצועיות, למחוקקת סמכות לחוקק חוקים המהווים החלטה ביצועית מנהלית.

סמכות שיפוטית

רק הכנסת יכולה לשפוט את הנשיא ומבקר המדינה, הכנסת יכולה להסיר חסינות של ח"כ ולהשהות מעבודתו.
לרשות המבצעת יש סמכויות שפיטה בנושא משפט מנהלי.

- בין הרשויות יחסי איזון-ריסון-בלימה ותלות הדדית.

בחירות דמוקרטיות

הבחירות נותנות ביטוי לעקרונות הבאים:

- (1) שלטון עם- לאזרח יש את הכוח לבחור בנציג או לקחת ממנו סמכות
- (2) פלורליזם- מפלגות שונות המייצגות קבוצות עם דעות שונות.
- (3) סובלנות- בהצגת דעות שונות ומנוגדות יש נסיון לשכנע את הציבור.
- (4) הסכמיות- הסכמה על כללי המשחק הדמוקרטי.
- (5) הגבלת שלטון- הבחירות נערכות בפרקי זמן קבועים ומאפשרים חילופי שלטון.

הבחירות נותנות ביטוי לזכויות הבאות:

- (1) חופש התאגדות- מאפשרות להתאגד כמפלגה ולהתמודד.
- (2) חופש הביטוי- לכל מפלגה זכות לבטא את רעיונותיה ולנסות לשכנע את הציבור.

(3) זכויות אזרח- הזכות לבחור ולהבחר

מאפייני הבחירות: (**כח משה**)

- (1) כלליות- כל אזרח במדינה זכאי להשתתף בבחירות (מעל גיל 18)
- (2) חשאיות- מלבד הבוחר איש אינו ראשי לדעת במה בחר
- (3) מחזוריות- נערכות בפרקי זמן קבועים בחוק.
- (4) שיוויוניות- לכל אזרח יש קול אחד וכל קול שווה.
- (5) התמודדות חופשית- תחרות הוגנת בין 2 מתמודדים/מפלגות ויותר.

הזכות לבחור ולהבחר- האזרחים הם שקובעים את השלטון ויכולים להביע השקפות ועמדות בעדו ונגדו.

בכדי לממש זכות זו צריך להבטיח שוויון וחירות בבחירות:
שיוויון: כל קול שווה במשקלו לאחר.

חירות: חרות כל אזרח לבחור ולהבחר, חופש התארגנות במפלגה, חופש ביטוי בתעמולה ובחירות חשאיות להבטיח חופש בחירה ולמנוע לחץ על הבוחר.

שיטות בחירות:

במי בוחרים: א. שיטה רשימתית- האזרחים בוחרים ברשימת מועמדים הנקבעת בפריימריז.
ב. שיטה אישית- האזרחים בוחרים במועמד בבחירה אישית.

חלוקת אזורי בחירות: א. שיטה ארצית- כל הארץ היא אזור בחירה אחד, המפלגות מתייחסות לבעיות במישור הארצי.

ב. שיטה אזורית- המדינה מחולקת לאזורים, כל נציג מכל אזור תייחס במצעו לבעיות האזור ומהווה איש קשר בין האזור לשאר גופי השלטון הארצי

חלוקת מנדטים: א. השיטה היחסית- המטרה היא שהיחס המספרי בין נציגי המפלגות יהיה דומה כמה שאפשר ליחס בין מס' תומכיהן בתנאי שעברה את אחוז החסימה.
ב. השיטה הרובית- התוצאות מבטאות את בחירתו של הרוב בלבד, מועמד או מפלגה שזכו ברוב קולות באזורי הבחירה שלהם יבחרו לפרלמנט.

שיטת בחירות יחסית

השיטה מבטאת את עקרון שלטון העם ופלורליזם, כדי להקים ממשלה צריכות כמה מפלגות להתאחד ולהקים קואליציה.
כל מדינה קובעת אחוז הקולות של המצביעים מכלל הקולות המצביעים שהמפלגה צריכה לקבל כדי לזכות בייצוג בפרלמנט.

שיטת בחירות רובית

רוב פשוט:

במדינה יש אזורי בחירה כמספר המושבים בפרלמנט, בכל אזור נבחר נציג אחד לפרלמנט, בשיטה זו לא מעודדים הרבה מפלגות

רוב מוחלט:

במדינה אזורי בחירה, הייצוג לפי תוצאות הבחירה בכל מחוז, הנבחר במחוז הוא זה שזוכה לרוב של למעלה מ-50% אם אין רוב מוחלט עושים בחירות חוזרות.

בקורת

מוסדות פורמאליים

הפרלמנט: חקיקה- ע"י חקיקה מגביל הפרלמנט את הממשלה הצבעת אי אמון- הצבעה שיכולה לסיים כהונה של ממשלה. אופוזיציה- אינם תומכים בממשלה, הם מבקרים אותה, מפקחים בחקיקה ומעוררים את הציבור לשים לב לעבודת הממשלה **בקורת המדינה:** מוסד המפקח על פעילות הממשלה ועל מנהל תקין של מוסדותיה הציבוריים, היא בודקת אם פועלים על-פי חוק ולפי טוהר מידות. **נציג תלונות הציבור:** מטפל בפניות של אזרחים הטוענים כי השלטון, מוסדותיו או נציגיו פגעו בהם וגרמו לאי צדק או חרגו מסמכויותיהם. **מערכת המשפט:** מרסנת את רשויות השלטון, מגנה על זכויות אדם ואזרח מפני יתר הרשויות

מוסדות בלתי פורמאליים

תקשורת: מספקת מידע על הממשל, חושפת שחיתויות, נותנת הערכה ופרשנות, מספקת לציבור מידע, מאפשרת חופש ביטוי ותורמת לעיצוב דעת הקהל. **דעת הקהל:** הציבור מביע דעתו בהפגנות, שביתות וכו' ובכך לוחץ על השלטון לשנות מדיניות, הבוחרים יכולים לא להצביע עבורו בפעם הבאה. **אומנות:** האומנות משמשת להבעת ביקורת פוליטית חברתית ע"י קולנוע, תאטרון וכו'.

חוקה

חוקה קובעת את עקרונות היסוד, ערכים, נורמות פוליטיות וכללים במדינה. תפקידה: 1. מניעת כוח השלטון לרעות ועריצות שלטונית 2. הגנה על זכויות אדם ואזרח 3. הגבלת שלטון.

עקרונות החוקה

1. הסכמיות- מנוסחים בה עקרונות יסוד שמוסכמים על הציבור במידה רבה ועל השלטון.
2. זכויות אדם ואזרח.
3. הגבלת שלטון- מרסנת את השלטון משימוש כוח לרעה.

עליונותה

לחוקה יש עליונות על חוקים רגילים וקשה לשנותה. היא חייבת להיות יציבה לאורך זמן, כדי שלא יהיו בה שינויים בעת חילופי השלטון נקבע בה מי יכול לשנותה, כיצד ומהן ההגבלות על השינוי.

- חוקה נוקשה= יתרונה בקביעת כללי יסוד שאינם משתנים.
 - חוקה גמישה= יתרונה בהתחשבות בשינויים חברתיים והתאמתה אליהם.
- רשות מחוקקת- מחוקקת חוקים רגילים

רשות מכוננת- מגבשת חוקה.

- אסור לחוקק חוק שסותר את עקרונות החוקה, אם זה יקרה- בית המשפט יבטל את החוק.
- אם במדינה דמוקרטית אין חוקה- הפרלמנט עלול לחוקק חוקים שסותרים את עקרונות הדמו'.

חוקה פורמאלית

- חוקה הכתובה במסמך אחד מוגדר וחתום באופן רשמי, נוקשה ומעל החוק.
- במבוא מציגים את הבסיס הערכי של המדינה.
- יש הגדרות של מוסדות השלטון, תפקידהם וכו'. והסבר כיצד לשנות את החוקה או לתקנה.

חוקה מטיראליסטית

- אינה חייבת להיות במסמך אחד.
- גמישה ואין לה עליונות על פני החוק הרגיל.
- מבחינת התוכן ראויה להיות חוקה אך מבחינת החוק לא.
- אינה כוללת דרכים לשינוי או לתיקון.

עקרון שלטון החוק:

מבטא את העובדה שכולם (האזרחים והרשויות) כפופים לחוק ע"י הרשות המחוקקת, הוא מבטא את האמנה החברתית- הסכמה כללית בדבר הצורך לקיים מסגרת מדינית משותפת שמחייבת את כולם לפעול לפי הכללים.

שלטון החוק במדינה דמוקרטית הוא עליון והכל שווים בפניו.

מדינה לא דמוקרטית	קריטריון	מדינה דמוקרטית
שליט/שלטון של מיעוט	מי מחוקק?	הפרלמנט (בארץ הכנסת)
מניעת אנארכיה, חיזוק עוצמתו של השליט	מטרת החוק	מניעת אנארכיה, הגבלת שלטון
העם כפוף אליו, השליט מעליו	כפיפות לחוק	כולם כפופים לחוק ושווים לפניו
ציות מתוך כפייה, שימוש באמצעים אלימים, פחד, שטיפת מוח.	ציות לחוק	ציות מתוך פחד מאמצעי האכיפה ומתוך הבנת החוק ומטרותיו

מובן פורמאלי: מתייחס לכללים של חקיקת החוק ודרך אכיפתו, החוק נחקק ע"י הרשות המחוקקת, החוק קובע זכויות וחובות של פרטים ושלטון וגם את גבולות המותר והאסור. חובת הציות חלה **באופן שווה כל כולם** וכן גם אכיפתו.

מובן מהותי: מתייחס לתוכן החוק ולהתאמתו לערכי הדמוקרטיה, חוק ראוי- תואם לערכים דמוקרטיים, מגן על זכויות אדם, אזרח ומיעוט, מונע עריצות שלטונית ומאפשר איזון בין צורכי היחיד לבין צורכי הכלל.

גבולות הציות לחוק

- עבריינות פלילית רגילה- הפרת חוק לטובת תועלת אישית, הנאה עצמית וסיפוק צרכים אישיים. מניע של השגת רווח אישי.
- עבריינות אידיאולוגית- הפרת חוק מטעמים דתיים או השקפת עולם פוליטית. עבירה על החוק מתוך מניע של השקפת עולם דתית, פוליטית ומצפונית.
 - o אי ציות מטעמי מצפון- אדם נתבע לציית לחוק אך מחוייב גם לערכיו האישיים בתחומי צדק, מוסר ואמונה. מי שמפר את החוק רואה בציות לחוק כפגיעה במצפון. פציפיזם- זוהי התנגדות לשימוש באלימות ומלחמה, מכירים בסירוב לשרת בצבא מטעמי מצפון.
 - o אי ציות מטעמים פוליטיים- עבריינות המכוונת לרוב כלפי השלטון כדי להביא שינוי במדיניות השלטון בתחום מסויים.
- בשניהם, הסרבן נוטל אחריות למעשיו ויש להם את הנכונות לעמוד לדין ולשאת בתוצאות.

סרבנות מתוך מניעים אידיאולוגיים פוליטיים היא פסולה ואסורה. הסיבות:

- o לא יתכן שכל אדם יחליט שלא לציית לחוק בשל השקפתו האידיאולוגית, חובת הציות תתערער.
- o הכרה בעבריינות פוליטית תפגע בשוויון ותצור אפליה בין אזרח המציית למרות השקפתו לבין אזרח שלא מציית בגלל השקפתו.
- o עבריינות זו סותרת את ההסכמה על כללי המשחק הדמוקרטיים.
- o אם הרוב שומר על כללי המשחק- על המיעוט לציית. רק כשאר פוגעים במיעוט ושוללים את זכויותיו- יכול המיעוט לא לציית לחוק.

- עבריינות שלטונית- אנשים בתפקידים ציבוריים מנצלים מעמד וסמכות ומפרים את החוק. זוהי עבירה על החוק ע"י איש ציבור, המנצל את מעמדו לטובת המדינה, החברה או קבוצות מסויימות. המניע כאן הוא טובת ציבור מסויים או טובת המדינה.

חובת אי ציות לחוק

- פקודה בלתי חוקית בעליל- מקרה קיצוני של חוק או צו שהתוכן שלו סותר את ערכי חברה מתוקנת והוא בלתי מוסרי. זוהי הוראה שעומדת בסתירה לעקרונות מוסריים בסיסים ביותר, וחובה שלא לציית לה מתוקף היותה אי חוקית. אדם שיציית לה יועמד לדין. (פקודה שהיא לא רק לא חוקית אלא אף לא מוסרית)
- פקודה בלתי חוקית- חייבים לציית משום שאי ציות יגרור עונש.

אזרחות בישראל

חוק השבות

החוק מבטא את היותה של מדינת ישראל מדינת לאום יהודית ומאפשר לכל יהודי החפץ בכך לעלות לארץ. הוא ממש את הכתוב במגילת העצמאות- הקמת מדינה לעם היהודי.

החוק:

- קובע באילו תנאים יכול שר הפנים למנוע עליה של יהודי לארץ
- קובע שזכויות של יהודי שעולה לארץ ינתנו גם לילד, לנכד ובן זוגו של היהודי.
- מגדיר מיהו יהודי לעניין החוק: יהודי- מי שנולד לאם יהודיה או שנתגייר, ושאינו בן דת אחרת.

החוק מעורר 2 בעיות:

1. הגדרת מיהו יהודי.

לפי האורתודוקסים- "יהודי הוא כל מי שנולד לאם יהודיה או שהתגייר עפ"י ההלכה".
לפי התפיסה החילונית- יהודי הוא מי שאחד מהוריו יהודי, או קיבל חינוך יהודי או מגדיר עצמו מבחינה תרבותית לאומית כיהודי, לאום נקבע על פי שייכות ורצון ולא ביולוגיה והלכה.

ב1950 כשנחקק החוק רצו החרדים לקבוע בחוק מיהו יהודי על פי ההלכה, בתקופה זו העלייה ההמונית מנע מזה להתבצע ובן גוריון אמר לשר הפנים לקבל כל אדם שמצהיר עצמו כיהודי ללא תעודות.

הרבנות הראשית הייתה מודאגת מנישואי תערובת וחששה מפילוג העם.
ב1958 לאחר ויכוחים פרשה מפד"ל מהממשלה.
ואז ב1970 בעקבות שני פסקי דין הוחלט על שינוי בחוק והוספת המשפט "ושאינו בן דת אחרת"

בג"ץ רופאייזן (1962):

דוד אוסוואלד רופאייזן, יהודי ניצול שואה, שבתקופת מלחה"ע ה-2 הציל אלפי יהודים וחש קירבה לעם היהודי.
כשעלה לארץ ב- 1958 ביקש ממשרד הפנים להכיר בו כיהודי ולהחיל עליו את חוק השבות.
נימוקיו היו: - אני מרגיש כבן לעם היהודי ולפי הלאומיות אני יהודי למרות שלא על פי הדת.
- לפי ההלכה אפילו שהמרתי את דתי אני עדיין יהודי (כי אמי יהודייה).

בית המשפט דחה את העתירה: יהודי שהמיר את דתו, לא יחשב כיהודי, כי שבר את הקשר בין העם, הדת וא"י. הוא התנצר ואיננו יהודי!

בג"ץ שליט (1968):

רס"ן בנימין שליט, קצין בצה"ל, ביקש לרשום את ילדיו שנולדו מאם לא יהודיה חסרת דת- כבני הלאום היהודי וחסרי דת.

נימוקיו היו: - אני ואשתי איננו מאמינים בשום דת, אך מתכוונים לחיות בארץ ולחנך ילדינו כבני העם היהודי.

בית המשפט קיבל את העתירה וקבע אין לתת פרשנות דתית למושג "יהודי" בסעיף הלאום. בסעיף לאום יירשמו הילדים כיהודים.

הדתיים סערו בעקבות פסיקה זאת וב-1970 הוכנס תיקון לחוק השבות שמגדיר מיהו יהודי: **"יהודי מי שנולד לאם יהודיה או נתגייר ואינו בן דת אחרת"**.

כהמשך התעוררה מחלוקת נוספת: האורתודוקסים מכירים בגיור כהלכה ע"י רב אורתודוקסי והרפורמים והקונסרבטיבים לא.

2. העדפת היהודים בחוק בשבות

יהודי, בן זוגו, ילדיו, נכדיו ובני זוגם גם אם אינם יהודים- רשאים לעלות לארץ. מדינת ישראל מדינה דמוקרטית המחייבת לממש את עקרון השוויון לכלל אזרחיה- כיצד יתכן שמחוקקת חוקים המבחינים בין יהודים ללא יהודים. **בעד:** החוק מעדיף יהודים ואינו מפלה לא יהודים כלומר חוק מבחין. זהו זכותה של מדינת לאום לשמור על דומיננטיות של בני הלאום שלה ולכן המטרה של להשיג רוב יהודי הוא לגיטימי **נגד:** מדינה דמוקרטית שייכת לכלל אזרחיה ללא הבחנה בין לאומים, חוק זה הינו חוק מפלה ויש לחוקק אחר שיקבע תני הגירה והאזרחות בארץ.

המחלוקות הציבוריות שנותרו בחוק השבות:

1. בעית הגיור- בחוק לא נקבע מי רשאי לגייר, מהו הגיור הרצוי. האורתודוקסים בעד חוק ההמרה הקובע כי דת הינה רק על פי גיור אורתודוקסי. החוק טרם נחקק לכן יש בג"צים- ברוב המקרים לא מתקבלים. גיור ע"י רפורמים שנעשה בחו"ל ובעיקר בארה"ב מתקבל מחשש שיהיה ניתוק עם יהודי החוצות. אם אדם גייר בחו"ל ע"י רב רפורמי או קונסרבטיבי ועלה לארץ עם תעודה רשמית על כך משרד החוץ מחוייב לראשום בסעיף הלאום יהודי.

הויכוח הקיים הוא על הגיור הלא אורתודוקסי בישראל. גיור אורתודוקסי: מילה לגברים, טבילה במקווה וקבלת עול מצוות בפני בית דין של שלושה גיור רפורמי: מילה לגברים לעיתים טבילה ואין קבלת עול מצוות במובן האורתודוקסי גיור קונסרבטיבי: מילה לגברים, טבילה במקווה והתחייבות לשמור שבת וכשרות ולא את כל המצוות.

חוק ההמרה: במקרה של המרת דת של אחד מבני הזוג אחרי שנישא, עלול ביה"ד הרבני לאבד סמכותו מלדון בעניינו ואם ירצו להתגרש- לא יהיה מי שיתיר הנישואין. פקודת ההמרה קובעת שביה"ד שהיה אחראי לפני המרת הדת- יוסיף לקבוע גם אחרי. אם אני ממיר דתי- עליי לקבל אישור ראש העדה הדתית שאליה אני מצטרף.

2. הנכד ועלייה לא יהודית- התיקון לחוק השבות איפשר לילד ולנכד של יהודי, גם אם אינו לפי ההלכה יהודי, להנות מזכויות החוק. מי שנדרש ע"י הנאצים משום שהוא יהודי- יש לתת לו לעלות למדינה היהודית כיהודי. כך בשנות ה-90 פתחו לאנשים ממדינות חבר העמים שיעלו לארץ למרות שלפי ההלכה אינם יהודים- כי חשו שייכים לעם היהודי.

חוק האזרחות

אזרחות מציינת זיקה בין אדם למדינה בה הוא חי, ומבטאת את האמנה החברתית: יחסי גומלין בין הפרטים לבין השלטון ובינם לבין עצמם. יחסים אלה כוללים חובות וזכויות של האזרחים והשלטון במסגרת של כללים מוסכמים ועפ"י חוק שיש לציית לו.

לאזרחות שתי מטרות:

א. קביעת צביונה של המדינה
ב. קביעת מי יהיה אלה שישתתפו בחלוקת "עוגת המשאבים" של המדינה

האזרחות מחוייבת לא רק מתוך חוק אלא מתוך נכונות לתרום לחברה:
1. בהתנדבות- ליצירת ערכים כמו כבוד ורווחה
2. במעורבות פוליטית- כדי להשפיע על הפוליטיקה לפי ערכי הדמוקרטיה.

על המדינה:

להגן על תושביה ולשמור על זכויותיהם
לספק צרכים בסיסיים
לפתח את המדינה וטובת האזרחים.
לשם כך המדינה מקימה גופים שונים ועל האזרחים להשתתף בנטל למימון גופים אלו.

הזכות להיות אזרח מדינה הוכרה בהכרזה לכל באי העולם.
כל מדינה מגדירה חוק האזרחות מהם התנאים להיות אזרח ולקבל זכויות אזרח.

2 שיטות לרכישת אזרחות בעולם:

שיטת דין הקרקע:

אזרחות נרכשת בלידה בשטח של מדינה ללא קשר לאזרחות ההורים.

שיטת דין הדם:

אזרחות עוברת בירושה מהורים לבנים ללא קשר למקום הלידה.

רוב המדינות משלבות בין 2 השיטות ומעדיפות תמיד אחת מהן.
מדינות מהגרים מעדיפות את דין הקרקע כדי ליצור זיקה בין האזרחים.

מדינות שהתושבים מהגרים מהן מעדיפות את דין הדם ליצירת זיקה של המהגרים למולדת.

- מדינת ישראל מעדיפה את דין הדם בכדי לשמור על רוב יהודי במדינה ולעודד עליית יהודים אליה.

חוק האזרחות בישראל 1952

חוק זה מגדיר מהן הדרכים לקבל אזרחות ישראלית ומהן הדרכים לוותר על אזרחות ישראלית. מטרתו- להשפיע על הצביון של המדינה כמדינה יהודית ודמוקרטית. מחד החוק דואג לשמור על רוב יהודי במדינה ועל ידי כך שתייה מדינה יהודית, ליהודים גם יותר קל לקבל אזרחות ומדינה. (היבט יהודי). מאידך החוק גם מטפל בקבלת אזרחות בנוגע לציבור הלא יהודים במדינה ולא מתעלם מקיומם ורצונם לזכות באזרחות (היבט דמוקרטי).

ישנם 6 דרכים לרכישת אזרחות ישראלית:

- מכוח חוק השבות- אזרחות מוענקת אוטומטית למי שחל עליו חוק השבות מיום עליתו לארץ
- מכוח ישיבה בארץ- תושבי קבע לא יהודים שחיו כאן והיו רשומים במרשם האוכלוסין ב-1952 קיבלו אזרחות, ב-1980 אשרו אזרחות גם לתושבים לא יהודים שהם או הוריהם לא היו רשומים במרשם ב-1952, אך היו רשומים במרשם ב-1980.
- מכוח לידה- מי שנולד בארץ לאב או אם אזרחים ישראלים- יהיה אזרחי ישראלי.
 - מי שנולד מחוץ לישראל יהיה זכאי לאזרחות ישראלית אם אחד מהורי חי קודם בארץ והיה אזרח. (שיטת דין הדם תופסת דור אחד ולכן נכדיו לא יהיו אזרחים)
- מכוח לידה וישיבה בארץ- לא יהודי שנולד בישראל לאחר קום המדינה ולא הייתה לו אזרחות אחרת והוא תושב ישראל 5 שנים רצופות לפני יום הגשת הבקשה רשאי לבקש אזרחות בתנאי שהבקשה תוגש בין יום הולדתו ה-18 ל-21
- מכוח ההתאזרחות- אם אדם רוצה אזרחות ישראל ומקיים את התנאים הבאים:
 - לשהות 3 שנים בארץ מתוך 5 שנים שקדמו ליום הבקשה.
 - יש בדעתו להשתקע בארץ
 - יודע ידיעת מה את השפה העברית
 - עליו לוותר על אזרחות קודמת או להוכיח שכאשר יקבל את האזרחות הישראלית יחדול מלהיות אזרח חוץ.
 - לשבת בישראל ישיבת קבע עפ"י הסכמת שר הפנים.
 - להצהיר שיהיה אזרח נאמן למדינת ישראל.
- אם עמד בכל התנאים רשאי שר הפנים לשקול אם להעניק לו אזרחות.
- מכח הענקה- לשר הפנים סמכות להעניק אזרחות ישראלית, אם המדינה מעוניינת לעשות זאת מסיבות שונות.

לפי חוק האזרחות עוברת בירושה בחו"ל דור אחד אך שר הפנים יכול להעניק גם לנכדים של אזרח ישראלי שנולדו בישראל והגרו ממנה.

ביטול אזרחות:

באחד מהמקרים הבאים:

- אזרח ישראלי שעזב את הארץ לא כדין והסתכן למדינת אויב או רכש בה אזרחות.
- אדם שעשה מעשה שמביע הפרת אמונים למדינה
- שהתברר שכאשר רכש אזרחות מסר פרטים כוזבים.
- ויתור מרצון- אזרח ישראלי יכול להצהיר בכתב שהוא מוותר על אזרחותו ולוותר זה דרושה הסכמה של שר הפנים.

זכויות וחובות האזרח הישראלי

זכויות:

- זכות לבחור ולהבחר לכנסת
- לקבל דרכון
- לעבוד בשורות המדינה
- להכנס למדינה ולצאת ממנה ללא הגבלה
- לקבל הגנה מהמדינה

חובות:

- חובת תשלום מיסים:
- o חוק בריאות ממלכתי- כל תושב ואזרח קבע יקבל שירותי בריאות ויבטח באחת מקופות החולים ולכן עליו לשלם מס בריאות
- o חוק ביטוח לאומי- מבטיח רמת חיים מינימאלית.
- o חוק מס הכנסה- כדי שהמדינה תעניק לאזרחיה שירותים שחייבת להעניק עפ"י חוק, משלמים לה בעלי ההכנסה אחוז מסויים.
- חוק שירות הבטחון- קובע שהאזרחים והתושבים הקבועים חייבים לשרת בצה"ל בסדיר ובמילואים. הסיבות לפטור מחובה זו:
- o סיבה רפואית
- o סיבה דתית
- o סיבה מצפונית
- o נישואין
- o לידה
- חובת הנאמנות למדינה- עפ"י החוק ניתן להעמיד לדין כל אזרח על עבירות שפוגעות בריבונות המדינה או בטחונה.

המשטר ורשויות השלטון בישראל

הכנסת: הרשות המחוקקת

עליונות הפרלמנט במשטר פרלמנטרי:

- הראשות היחידה שנבחרת ישירות ע"י העם, הוא העניק לה את הסמכות לשלוט (שלטון עם).

- הממשלה צומחת מהפרלמנט
 - הממשלה זקוקה לאמון הפרלמנט ולתמיכתו כדאי להתקיים
 - הממשלה אחראית בפני הפרלמנט בכל פעולותיה
 - הפרלמנט יכול להפיל את הממשלה באמצעות הצבעת אי אמון ברוב מוחלט.
- בפרלמנט 120 חברים נציגי המפלגות שעברו את אחוז החסימה. לנציגות של מפלגה בכנסת קוראים סיעה. סיעות שתומכות בממשלה מרכיבות את הקואליציה ואלו שאינן תומכות מרכיבות את האופוזיציה. מכאן יחסי רוב ומיעוט בין נציגי הסיעות.

תפקידי הכנסת:

- כרשות מחוקקת היא מחוקקת חוקים
- כרשות מכוונת היא אחראית על הכנת חוקה
- פיקוח ובקורת על הממשלה
- בחירת נשיא
- בחירת מבקר המדינה
- מתן אמון בממשלה ואישור תקציבה
- הטלת מיסים
- סמכות שיפוטית: נטילת חסינות ח"כ, ערעור על תוצאות הבחירות, העברת נשיא מכהונתו וכו'.

מליאה: אסיפה של כל הח"כים באולם הישיבות. לא חובה להשתתף בכל המליאות, אין מס מינימום לקבלת החלטות ואישור חוקים.

במליאה מתבצעים: חקיקה, הצעה לסדר היום, שאילתא, הצעת אי אמון בממשלה וכינוס מיוחד של הכנסת.

וועדות הכנסת: עיקר העבודה נעשת בוועדות: דיונים בהצעות חוק, בדיקת תקנות של רשות מבצעת (חקיקת משנה), טיפול בנושאים שהובאו בפני הכנסת, דיון בנושאים שהופנו מין הממשלה ודיון בבקשה להרת חסינות של ח"כ מסויין.

בוועדות יושבים נציגי סיעות האופוזיציה והקואליציה לפי יחס הייצוג בכנסת.

הכנסת ברשות מחוקקת:

הכנסת מחוקקת חוקים שמחייבים את האזרחים והרשויות כולן.

כולם כפופים ושווים בפניו עפ"י עקרון שלטון החוק ועקרונות הדמוקרטיה.

חקיקה ראשית: קובעת את הוראות החוק באופן כללי

חקיקת משנה: הממשלה קובעת תקנות וצווים כיצד לבצע את החוק מהחקיקה הראשונית וחייב להתאים ולא לסתור את החוק.

❖ מהיכן היוזמה לחקק?

1. שיקולים ממלכתיים- לטובת המדינה
2. שיקולים מפלגתיים/ אידיאולוגים או אינטרס המפלגה.
3. שיקולים אישיים- להחשף לציבור בתקשורת ולזכות בתמיכה.

הצעת חוק פרטית = יוזמה לחקיקה שבאה מהכנסת.
הצעת חוק ממשלתית = יוזמה לחקיקה שבאה מהממשלה.

הצעת חוק פרטית- ח"כ אחד או יותר יוזמים אותה.

- 1) מגישים הצעה לאישור יו"ר הכנסת או סגנו
- 2) היו"ר בודק שההצעה לא תהיה מנוגדת לערכי המדינה, שלא תהיה גזענית, אנטי דמוקרטית או שלא תשלול את קיום המדינה כמדינת העם היהודי
- 3) לאחר אישורו של היו"ר ההצעה עוברת לדיון מוקדם במליאה.
- 4) בסוף הדיון מחליטים בהצבעה אם להמשיך בתהליך החקיקה- **שלב הקריאה הטרוםית**
- 5) אם התקבלה ברוב קולות- מעבירים לדיון בוועדות הכנסת שעוסקות בנושא.
- 6) הוועדה מכינה נוסח להצעת החוק כדאי להביא אותה **לקריאה ראשונה** במליאת הכנסת

הצעת חוק ממשלתית- הממשלה יוזמת אותה

- 1) נערך דיון בממשלה על אישור נוסח הצעת החוק ונערכת על כך הצבעה.
- 2) ההצעה עוברת לקריאה ראשונה, ישר לכנסת (ללא אישור היו"ר וללא קריאה טרומית).

סוגי חסינויות

חסינות ניתנת בכדאי שח"כ יהיה חופשי במילוי תפקידו כנציג הציבור:

- א. ללא חשש מפני התערבות שלטונית, שגורמים פוליטיים או אחרים ברשויות השלטון ינסו לפגוע בעבודתו.
- ב. ללא חשש של הטרדה, הפרעה, לחץ או כל הגבלה אחרת על חירות עבודתו הפרלמנטרית.

חסינות עניינית	חסינות אישית/דיונית/פרוצדורלית	
ח"כ לא ישא בעבריינות פלילית או אזרחית, הוא לא יועמד למשפט על כל פעולה שעשה בתוך הכנסת או מחוצה לה- במילוי תפקיד או למען מילוי תפקיד	ח"כ שנחשד בפלילים מובטח לו עיון שקול ומחושב בכדאי לוודע שמקורן לא ברקע פוליטי. ח"כ יהיה חסין מפני חיפוש בדירתו, גופו וחפציו, לא יעצר אלא אם נתפס בשעת עשיית עבירה, פשע, בגידה או אלימות	פירושה
להגן על ח"כ ולפטור אותו מאחריות פלילית או אזרחית לגבי מעשים שעשה או דברים שאמר בתוקף תפקידו. החוק מדגיש כי החסינות היא גם על דברים הנאמרים בכנסת ומחוצה לה.	להבטיח פעילות תקינה של הכנסת בלבד ולא להגן על הח"כ. לכן, החסינות לא מגינה על הח"כ מחריגה וניצול לרעה של כוחו והוא יטופל עפ"י דין.	מטרתה
לכל החיים גם אחרי שסיים לכהן כח"כ	כל עוד ח"כ מכהן+ דברים שעשה לפני היה ח"כ חסינות זו חלה על חברי הכנסת אם בצעו עבירה שלא בעת ולמען מילוי תפקידם	תקופה
איננה ניתנת להסרה	ניתנת להסרה באמצעות פעולה מסויימת. *תיקון לחוק 2005	הסרתה

קיים חשש שח"כ ינצל את החסינות לרעה	החוק מקנה לכנסת סמכות מעין שיפוטית להסיר חסינות של ח"כים
---------------------------------------	---

הסרת חסינות לפי 2005

ליועץ המשפטי לממשלה הסמכות הבלעדית להחליט אם להסיר חסינות, כדי שיהיה אפשר להגיש כתב אישום ולהעמיד את הח"כ לדין פלילי.
אם ח"כ לא מסכים להסרת חסינותו- הוא יפנה במכתב ליו"ר הכנסת תוך 30 יום.
אם לא פנה יפתח משפטו בלי צורך לדון בהסרת חסינותו.
הכנסת דנה בהצעה רק לאחר שניתנה לח"כ הזדמנות להשמיע את דברו בועדות הכנסת ובמליאה (הליך הוגן).
חברי הועדה מבררים בדיון מהם מניעיו של המואשם להסרת החסינות.
בתום הדיון מחליטה הועדה ברוב קולות אם להציע לכנסת להסיר את החסינות

הסרת חסינות מאז התיקון 2005

אין חסינות אישית אוטומטית לחברי הכנסת מפני דיון פלילי.
ניתן להגיש נגד חבר כנסת כתב אישום בהליך רגיל כשאר האזרחים.
ח"כ יכול לבקש שהכנסת תקבע לו חסינות מפני העמדה לדין פלילי, לגבי אשמה שבכתב האישום.
לפני התיקון הכנסת יכולה הייתה להסיר את החסינות מח"כ
אחרי התיקון הכנסת יכולה להעניק חסינות לח"כ.

הבעיות בחסינות

חשש לשימוש לרעה בכוח ובזכויות היתר שניתנו לח"כ.
פגיעה בעקרון השוויון ומתן זכויות יתר לח"כ לעומת האזרח
הסרת חסינות ע"י חברי הכנסת מעלה חשש של שיקולים פוליטיים בשעת ההצבעה על ההסרה.
חשש שהח"כים ישתמשו בהליך האתי בועדת הכנסת כדי להתחמד מלעמוד לדין פלילי.

הרשות השופטת

הרשות השופטת עוסקת בתפקודה של מערכת המשפט במדינה.
בישראל קיימת רשות שופטת עצמאית ובלתי תלויה.
מערכת של שפיטה יוצאת מעקרון הפרדת רשויות: החקיקה והשפיטה הן אבני יסוד של כל מדינה- הן קובעות את נורמות ההתנהגות של החברה ומעצבות את דפוסי ההתנהגות, משקפות את אירועי העבר ואת הנסיון ההיסטורי.
החקיקה והמשפט מסדירים את היחסים בין: אדם לזולתו ובין אדם לשלטון
הרשות השופטת מגנה על שלטון החוק.
החוק מחייב את כולם, החוק הוא מעל לשלטון.

מקורות המשפט בישראל

- התקופה העות'מנית
- תקופת המנדט הבריטי
- חקיקה של הכנסת

כאשר קמה המדינה, השאירו את החוקים הקיימים אך קבעו שיש להתחשב בשינויים שיחולו עקב הקמת המדינה. במשך הזמן הכנסת חוקה חוקים בהתאם לשינויים שעברה החברה ואלו בטלו את קודמיהם. **חוק יסודות המשפט:** חוק זה מבטל את ההסתמכות על החוק האנגלי. על פיו פסיקת בית המשפט תתבצע על פי עקרונות החירות, היושר והשלום של מורשת ישראל.

מורשת ישראל:

פרשנות אחת אומרת שזו הלכה, הגות ויצירה יהודית שנוצרו במהלך הדורות. פרשנות אחרת אומרת שזה מושג הכולל בתוכו את המורשת הישנה והחדשה.

עקרונות דמוקרטים שמנחים רשום שופט:

- הזכות להליך הוגן – כל אדם זכאי עד שהוכח אחרת
- כל אדם זכאי להגנה משפטית – אין אדם הנענש ללא משפט, אם אין באפשרותו לממן הגנה לעצמו תעמיד לרשותו המדינה סניגור.
- הזכות לערעור – כל אדם שיצא חייב בדיון זכאי לערער על פסק הדין. כמו כן עומדת הפניו הזכות לבקש משפט חוזר אם נמצאו ראיות חדשות שיש בהן לשנות את פסק הדין.
- שלטון החוק – החוק הוא המחנה את השופטים
- שוויון לפי החוק – כולם שווים בפני החוק
- עקרון פומביות – רוב הדיונים נערכים בדלתיים פתוחות.
- שוויון לפי החוק – עם מינויו לתפקיד, כל שופט מתחייב לשפוט בצדק, לא להטות משפט וללא משוא פנים.
- החלטת רב ודעת מיעוט – הכרעת הדין בבית המשפט מתקבלת לפי עקרון הרב.

עצמאות הרשות השופטת

עצמאות השופטים הוא למען הבטחת צדק, שוויון, שמירת שלטון חוק וקיון משפט הוגן. עצמאותה של הרשות השופטת חשובה ליצירת אמון של הציבור באובייקטיביות, נטרליות ובהוגנות של ההליך השיפוטי ושל המערכת השיפוטית. השופט כפוף אך ורק לחוק עצמו.

מרות החוק:

גישה אקטיביסטית	גישה פורמליסטית
שופטים בעלי גישה זו אינם מסתפקים בחוק, הם מפרשים את החוק עפ"י ערכי הדמוקרטיה בחברה. עם השנים נוצרה מעין מגילת זכויות אדם ואזרח שיפוטית.	שופטים בעלי גישה זו אוכפים חוקים כפי שהם כותבים, פועלים לפי החוק היבש. כאשר אין חוק כזה הם פונים לרשות המחוקקת שתחוקק חוק מתאים.

הכללים להבטחת עצמאות השופטת

1. ריסון הרשות המחוקקת בנושא ביטול פסקי דין- הכנסת אינה יכולה לבטל פסק דין שהתקבל בבית המשפט, גם אם הפרשנות שקבע ביהמ"ש לחוק אינה מקולת על המחוקקים.

2. עקרון סוביודיציה- חל איסור לפרסם נושא שדנים בו בביהמ"ש. זאת במטרה שהשופט לא יושפע מדעת הקהל או התקשרות ובכך להבטיח הליך משפטי הוגן.
עקרון זה מתנגש עם הזכות לחופש הביטוי וזכות הציבור לדעת.
כדי לאזן הכנסת קבעה שמותר לפרסם עובדות בנוגע לדיון המשפטי אך ללא נקיטת עמדה כדי שזה לא ישפיע על המשפט.

3. מינוי שופטים: נעשת ע"י ועדה אשר מונה 9 חברים

- 3 מהרשות השופטת- נשיא +2
 - 2 מהרשות המצבעת- שר הפנים ושר נוסף
 - 2 מהרשות המחוקקת- 2 ח"כים
 - 2 מלשכת עורכי הדין.
- זאת במטרה למנוע משיקולים פוליטיים לקחת חלק בהחלטה יותר מאשר שיקולים משפטיים.

סוגיית בחירת השופטים מעוררת ויכוח ציבורי:

1. הרכב הוועדה לבחירת שופטים- יש המעוניינים לצמצם את משקלו של הגורם הפוליטי ולהגיד את מספר המומחים לענייני משפט ויש כאלה הטוענים שהגורם הפוליטי מייצג את כלל החברה הישראלית.
 2. הרכב השופטים בבית המשפט העליון- יש הטוענים שמינוי השופטים בביהמ"ש העליון צריך לשקף את הרכב החברה הישראלית ואחרים טוענים צריך להיות בו שופטים המתאימים לתפקיד.
- תהליך מינוי השופטים בישראל נחשב כדרך הטובה ביותר להבטיח את אי תלותה של המערכת המשפטית.

4. תנאי העסקת שופטים:

1. שכר השופטים: שכר גבוה מפני שישנו איסור לעסוק בעיסוק נוסף
2. תקופת כהונתם: עד גיל פרישה.
3. מקום כהונתם: אין להעביר שופט מבית משפט אחד למשנהו בניגוד לרצונו ללא הסכמתו של נשיא בית המשפט העליון.
4. חסינות שופטים: הם מוגנים מפני תביעות בשל הוצאות לשון הרע, ואין פותחים בחקירה פלילית נגדם אלא בהסכמת היועץ המשפטי לממשלה.

סוגי המשפט בישראל

בישראל 3 סוגי משפט: אזרחי, פלילי וחוקתי

<u>משפט אזרחי</u>	<u>משפט פלילי</u>	
עוסק ביחסים המשפטיים בין אדם לחברו, עוסק גם בזכויות ובחובות של אזרחים המעוגנות בהסכמים, חוזים או מתוקף החוק.	מערכת דינים הקובעים מהן העברות המסכנות את השלום והבטחון של המדינה והחברה ומהם העונשים.	מהות
בדרך כלל אזרחים ולעיתים גם המדינה	המדינה היא התובעת באמצעות היועץ המשפטי, הפרקליטות והמשטרה	תובעים
אזרחים או המדינה	אדם או מוסד שעברו עבירה	נתבעים
במשפט אזרחי אין ענישה. המפסיד במשפט חייב להחזיר לתובע נכס או חוב, לשלם לו פיצויים על נזק או לקיים חוזה שחתם עליו.	חטא - עונשה מאסר עד חודש וקנס או רק קנס עוון - עונשה מחודש מאסר ועד שלוש שנים וקנס או רק קנס פשע - שעונשה משלוש שנות מאסר עד מאסור עולם וקנס או רק קנס	סוגי עברות

משפט חוקתי- מערכת הכללים והנורמות המסדירה:

- א. פעולות של רשויות השלטון
- ב. יחסים בין רשויות השלטון
- ג. זכויות אדם ואזרח

המשפט החוקתי מבטא את העקרונות והערכים של המדינה הבאים לידי ביטוי בחוקי היסוד שלה ובחוקים אחרים.

בתי המשפט

בתי המשפט המיוחדים: דנים בעניינים עם אופי מיוחד, שדורשים מומחיות. יש להם סמכות שיפוטית שמובלת לדון רק בעניינים שבסמכותם. (בתי דין: דתיים, לעבודה, צבאיים, לתעבורה).
בתי משפט רגילים: עוסקים במשפט חוקתי פלילי ואזרחי. פועלים ב3 ערכאות להבטחת הזכות להליך הוגן. אדם שיצא חייב בדין ראשי לערער בפני ערכאה משפטית גבוהה יותר.

בית משפט השלום: הרמה הראשונה בבתי המשפט. מוסמך לדון ב3 סוגי העבירות שהעונש עליהן עד 7 שנות מאסר. במשפט אזרחי בתביעות שערך הכספי אינו עולה על סכום מסוים.

בית משפט מחוזי: הרמה השניה בבתי המשפט. כערכאה ראשונה דן בעניינים שאינם בסמכותו של השלום. בפלילי: עבירות פשע; באזרחי: תביעות שערך הכספי גבוה. כערכאה שניה דן בערעורים על פסקי דין של השלום- יכול לשנות או לבטל ההחלטות שניתנו.

בית המשפט העליון: פסיקתו מחייבת את כל בתי המשפט הנמוכים ממנו ואת רשויות השלטון במדינה. בראשו: נשיא בית המשפט העליון ולצידו המשנה. פועל ב-2 תפקידים: 1. בית משפט עליון לערעורים. 2. בית משפט גבוה לצדק.

בימ"ש עליון לערעורים	בימ"ש גבוה לצדק (בג"צ)
דן בערעורים על החלטות בימ"ש השלום כערכאה שלישית ועל המחוזי כערכאה שניה. לרוב הכרעתו סופית.	כערכאה ראשונה ואחרונה בנושאים בין אזרח לרשויות. פועל לאחר שעותרים אליו בכתב. העותר הוא התובע והמשיב הוא הנתבע. בג"ץ פועל באמצעות צוין נגד רשויות המדינה ומי שמכהן בתפקיד ציבורי. אם השופט חושב שאין זה מוצדק- מעביר לדיון בפני 3 שופטים והם קובעים ללא יכולת ערעור.

פועל רק אחרי שפנו אליו באמצעות עתירה בכתב. השופט מקבל העתירה ואם חושב שאינה מוצדקת, מעביר לדיון 3 שופטים. הם יכולים לדחות אותה ואי אפשר לערער.

אם קיבל העתירה- מוציא "צו על תנאי", שפירושו עצירה זמנית של פעולת הרשות השלטונית ומזמן את המשיב להופיע בפני בג"ץ ולהשיב על טענות העותר תוך 30 יום מיום הוצאת הצו. לאחר ששמע את הצדדים מחליט בג"ץ לדחות העתירה או לקבלה ואז להפוך את הצו ל- "צו החלטי".

אם המשיב אינו מתייצב במועד- אוטומטית הופך הצו ל- צו החלטי ועמדת העותר מתקבלת.

הצווים שיכול בג"צ להוציא:

1. "צווי שחרור" (הביאס קורפוס) – צו לשחרור אדם ממאסר או מעצר לא חוקי.
2. "צווי עשה" ו"צווי לא תעשה" - בג"ץ יכול לתת צו לרשויות מדינה, לרשויות מקומיות, לגופים ואנשים. ציבור לעשות מעשה למען האזרח או להימנע מלעשות מעשה כלפיו.
3. צווי איסור וצווי בירור - איסור לבית משפט לעניינים מיוחדים מלדון בנושא מסוים.
4. צו "מי שמך" – צו כזה יכול למנוע או להפסיק כהונה או מינוי של אדם לתפקיד ציבורי, אם מינו אותו בניגוד לכללי הבחירה או החוק.

תפקידי הבג"ץ

1. **מתן סעד:** לקבוצות מיעוט, לאדם, או למוסד במדינה אם בימ"ש סבור שהרשות פעלה לא עפ"י צדק, חרגה מסמכותה, נהגה בשרירות, הפלתה לטובה או לרעה לא עפ"י חוק או פעלה בחוסר תום לב.
2. הגנה על זכויות אדם, אזרח וקבוצה: על בג"ץ להגן על זכויות אלה גם אם אינן מעוגנות בחוק ולחייב השלטון לנהוג כך. בישראל אין חוקה ובג"ץ יצר בפסיקותיו מגילת זכויות אדם ואזרח שיפוטיות. מגילה זו תורמת להכרה בחובה להגן על הזכויות.